DISTANČNÍ VÝUKA OČIMA STUDENTŮ DOKTORSKÉHO STUDIA

DISTANCE TEACHING THROUGH THE EYES OF DOCTORAL STUDENTS

Michaela Horniaková[1], **Tereza Kolumber**[1]

[1] Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

V současné době se stala distanční výuka neodmyslitelnou součástí vysokoškolského života. Pandemie Covidu – 19 se dotkla jak vyučujících, tak i studentů. Doktorandi spolu se svým vnímáním distanční výuky patří mezi nejvíce opomíjenou skupinu a žádný z českých a minimum zahraničních dosavadních výzkumů řeší problematiku doktorských studentů. Doposud byli studenti zvyklí jen na blízký kontakt se školitelem, se spolužáky, znali své kolegy osobně a s tak rozsáhlou distanční výukou se zatím nesetkali. Vzhledem na tyto skutečnosti vznikla potřeba zabývat se začínajícími doktorandy, kteří se potýkají s distanční formou výuky. Cílem je zjistit, jak vnímají distanční výuku doktorští studenti v době epidemie Covid – 19.

Klíčová slova: *doktorští studenti, distanční výuka, Covid-19*

Abstract

Distance learning has become an integral part of university life. The pandemic situation associated with COVID-19 has affected teachers, as well as their students. The PhD students' perception of the distance learning is the most neglected area of interest. There is no national or foreign research linked to this area. Until now, students were only used to close contact with their instructors and classmates, they knew their peers personally and had not yet encountered such extensive distance learning. There was a need to analyze attitudes of commencing PhD students and their ability to cope with the distance learning. The main aim of the research is to ascertain PhD students' perception of the distance learning during times of COVID-19.

Keywords: *PhD students, distance learning, COVID-19.*

1 Úvod

Uzavření škol a univerzit ovlivnilo nejen žáky základních a středních škol, ale i vysokoškolské studenty. Během několika posledních měsíců se stalo vzdělávání v „koronavirové době" diskutovaným tématem. Díky Covidu – 19 je těžší zajistit akademické standardy a kvalitní výuku, na kterou byli studenti i vyučující zvyklí. Dochází pak k tomu, že studenti mají nenaplněná očekávání, což vede k frustraci (Hussein, Daoud, Alrabaiah & Badawi, 2020). Vzhledem k nemožnosti osobního kontaktu se spolužáky pociťují úzkost (Aristovnik, Keržič, Ravšelj, Tomaževič & Umek, 2020). Kvůli absenci prezenční výuky na univerzitě se musí studenti vzdělávat doma a připojovat se na výuku pomocí různých aplikací (např. Zoom). Komunikace s vyučujícími a spolužáky probíhá výhradně pomocí videokonferencí. Většina ze studentů uvádí, že na takový typ výuky nebyli dobře připraveni, dokonce je pro ně náročnější soustředit se na výuku (Gonçalves, Sousa & Pereira, 2020).

2 Teorie

Před pandemií Covidu – 19 došlo k mnoha výzkumům v oblasti distanční výuky a využití digitálních technologií. Podle zjištění Sousa, Cruz & Martins (2017) nabízejí technologie ve výuce a distanční forma vzdělávání určité benefity, např. se studenti mohou vzdělávat v pohodlí domova v čase a za podmínek, které jsou pro ně nejvhodnější. Stegmann & Fischer (2016) zdůrazňují některé výhody využívání digitálních médií a vzdělávání v on – line prostředí, nicméně poukazují i na určité překážky zpomalující rozvoj digitální výuky, mezi které patří hlavně nedostatek zkušeností ze strany učitelů. Kvůli pandemii Covidu – 19 musela být výuka velmi rychle převedena do on – line prostředí a každý z účastníků výuky se musel naučit ve velmi krátkém čase pracovat s digitálními technologii a různými platformami. V soudobé pandemické situaci jsou lidé ještě více než dříve digitálně propojeni a digitální gramotnost se stala nezbytnou součástí vzdělávání (Allo, 2020), a proto je nezbytné zabývat se možnostmi distanční výuky.

3 Metodologie výzkumu

V našem výzkumu jsme se rozhodly zaměřit na doktorské studenty, přičemž výzkumným problémem je vnímání distanční výuky doktorandy v prvních semestrech jejich studia v době epidemie Covid – 19. Příspěvek přináší výsledky analýzy dat z kvalitativního šetření. Účastníci výzkumu byli čtyři doktorští studenti, kteří byli prezenčními studenty prvního ročníku doktorského studia na ústavu pedagogických věd. Pro daný vzorek jsme se rozhodly, protože distanční výuka je pro tuto skupinu doktorandů obzvlášť náročná díky tomu, že nemají žádné zkušenosti s novou rolí na univerzitě. Výzkumným nástrojem jsou polostrukturované hloubkové rozhovory. Výhodou polostrukturovaného rozhovoru je, že klade všem účastníkům stejné základní otázky se svobodou ptát se na následné otázky, které vycházejí z přijatých odpovědí (Brenner, 2006). Hloubkový rozhovor také umožňuje tazateli hlouběji se zaobírat sociálními a osobními záležitostmi (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006). Metoda byla vybrána i z toho důvodu, že bylo potřeba „získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu" (Šeďová & Švaříček, 2014, str. 13). Data získaná z rozhovorů byla analyzována metodou otevřeného kódování.

4 Výsledky

Negativní vnímání distanční výuky studenty se promítá hlavně v oblasti motivace ke studiu. Motivace tvoří klíčový prvek ve vnímání distanční výuky doktorandy. Z výsledků výzkumu vyplývá, že s nedostatkem motivace je úzce spojen kontakt se školitelem, spolužáky a kolegy, který není v distanční výuce naplněný. Studenti vnímají v této době mnohem více těžkostí s navazováním kontaktů pomocí on-line platforem. Kritickou oblastí je nedostatečná znalost kultury pracoviště a seznámení se s chodem pracoviště. Nedostatek neformálních setkání, bez kterých studenti nemají šanci poznat se a navázat nové vztahy, vnímají doktorští studenti také jako velmi demotivující. Doktorští studenti se setkávají s mnoha dalšími výzvami. Jednou z nejvíce skloňovaných je nedostatečná zpětná vazba od spolužáků, případně od starších kolegů. Pozitivně vnímají doktorští studenti možnost nahrávat přednášky a individuální konzultace.

5 Závěry a diskuse

Výzkumy řešící problematiku distanční výuky a využití digitálních technologií přišly k závěrům, že účastníci takového typu výuky se potýkají s nedostatkem zkušeností. Kvůli pandemii Covidu – 19 se za krátký čas museli i doktorští studenti naučit pracovat s novými platformami, přes které komunikují s vyučujícími a spolužáky (Gonçalves, Sousa & Pereira, 2020). Dosavadní výzkumy zabývající se vysokoškoláky v pandemické době zjistily, že studenty provází nedostatek motivace a nenaplněná očekávání. Díky omezené míře socializace pociťují studenti úzkost a samotu (Aristovnik, Keržič, Ravšelj, Tomaževič & Umek, 2020). V kontextu distančního vzdělávání v době Covidu – 19 se zatím nevěnuje pozornost doktorským studentům, a proto jsme se na ně v našem výzkumu zaměřily. Přínosem výzkumu je zjištění, jak doktorandi vnímají novou roli studenta v distanční výuce, jak probíhá komunikace s účastníky distanční výuky a jak vnímají kvalitu distanční výuky. Tyto informace by měly usnadnit začínajícím doktorandům, jejich školitelům a vyučujícím přechod na nový stupeň vzdělávání, které probíhá pouze distančně.

6 Literatura

Allo, M. D. (2020). Is the online learning good in the midst of Covid-19 Pandemic? The case of EFL learners. J. *Sinestesia*,10, 1–10.

Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomaževič, N., & Umek, L. (2020). Impacts of the COVID-19 pandemic on life of higher education students: A global perspective. *Sustainability (Switzerland)*, *12*(20), 1-34. https://doi.org/10.3390/su12208438

Brenner, M., (2006). Interviewing in Educational Research. In. J. L. Green & G. Camilli & P. D. Elmore (Eds.), *Handbook of Complementary Methods in Education Research* (s. 357–370). Routledge.

Dicicco-Bloom, B., Crabtree, B. F. (2006). The qualitative research interview. *Medical education*, *40*(4), 314–321. https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x

Gonçalves, S. P., Sousa, M. J., & Pereira, F. S. (2020). Distance Learning Perceptions from Higher Education Students—The Case of Portugal. *Education Sciences*, *10*(12), 1–15. doi:10.3390/educsci10120374

Hussein, E., Daoud, S., Alrabaiah, H., & Badawi, R. (2020). Exploring undergraduate students' attitudes towards emergency online learning during COVID-19: A case from the UAE. *Children and Youth Services Review*, (119). https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105699

Sousa, M. J., Cruz, R., & Martins, J. M. (2017, 3. července). *Digital Learning Methodologies and Tools—A Literature.* Review. In Proceedings of the Edulearn 17 Proceedings, Barcelona, Spain.

Stegmann, K. & Fischer, F. (2016, únor). *Auswirkungen digitaler Medien auf den Wissens- und Kompetenzerwerb an der Hochschule.* https://epub.ub.uni-muenchen.de/38264/1/Stegmann_Fischer_Auswirkungen_dig_Medien_an_der_Hochschule.pdf

Šeďová, K., Švaříček, R., & a kol. (2014). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Portál.